

PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO I ETAP EDUKACYJNY KLASY I-III EDUKACJA Wczesnoszkolna

Autorzy:
Dorota Dziamska, Małgorzata Małycka,
Małgorzata Wróblewska, Janusz Woźniak

PODSTAWA PROGRAMOWA

jest dokumentem prawnym, określonym przez Ministra Edukacji Narodowej w formie rozporządzenia, dlatego ma charakter obowiązkowych zapisów

Ich zakres można poszerzać w programach nauczania, nigdy zawęzić (ograniczyć).

Podstawa programowa - pojęcie

Podstawa programowa jest dokumentem prawnym, wydanym przez Ministra Edukacji Narodowej w formie rozporządzenia. Podstawa dla wychowania przedszkolnego i I. etapu edukacyjnego została opracowana według definicji wynikającej z prawa oświatowego i zawiera:

- Obowiązkowe cele kształcenia i treści nauczania w tym umiejętności opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu danego etapu edukacyjnego.
- Zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły:
  - uwzględniane w programach wychowania przedszkolnego, programach nauczania i podczas zajęć z wychowawcą;
  - umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych.
- Warunki i sposób realizacji podstaw programowych

Podstawa programowa - schemat

CELE OGÓLNE

- Cel ogólny wychowania przedszkolnego
- Cel ogólny edukacji wczesnoszkolnej
- Cele kształcenia w obszarach rozwojowych

ZADANIA WYCHOWAWCZE

- Zadania wychowawcze przedszkola
- Zadania wychowawcze szkoły względem edukacji wczesnoszkolnej

TREŚCI

- Szczegółowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów na zakończenie etapu kształcenia
- Zapisane w języku osiągnięć ucznia
- Ich zapis umożliwia ustalenie kryteriów oceny opisowej

Spójność z celami kształcenia w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Obszary integralnego rozwoju
w podstawie wychowania przedszkolnego
i edukacji wczesnoszkolnej

fizyczny

emocjonalny

społeczny

poznawczy

Obszary integralnego rozwoju
w podstawie
kształcenia ogólnego

biologiczny

emocjonalny

społeczny

poznawczy

moralny

Przykład celów ogólnych

- *Celem **wychowania przedszkolnego** jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka. Wsparcie to realizowane jest przez proces opieki, wychowania i nauczania – uczenia się, co umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji.*
- *Celem **edukacji wczesnoszkolnej** jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. Proces wychowania i kształcenia prowadzony w klasach I–III szkoły podstawowej umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do prawdy, dobra i piękna. Edukacja na tym etapie jest ukierunkowana na zaspokojenie naturalnych potrzeb rozwojowych ucznia. Szkoła respektuje podmiotowość ucznia w procesie budowania indywidualnej wiedzy oraz przechodzenia z wieku dziecięcego do okresu dorastania. W efekcie takiego wsparcia dziecko osiąga dojrzałość do podjęcia nauki na II etapie edukacyjnym.*

Przykład ogólnych celów kształcenia w edukacji wczesnoszkolnej

W zakresie fizycznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- 1) sprawności motoryczne i sensoryczne tworzące umiejętność skutecznego działania i komunikacji;

W zakresie emocjonalnego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- 1) umiejętność rozpoznawania i rozumienia swoich emocji i uczuć oraz nazywania ich;

W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- 1) świadomość wartości uznanych przez środowisko domowe, szkolne, lokalne i narodowe; potrzebę aktywności społecznej opartej o te wartości;

W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

- 1) potrzebę i umiejętność samodzielnego, refleksyjnego, logicznego, krytycznego i twórczego myślenia;

Przykład zadań

Zadania wychowawcze przedszkola

1. Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka poprzez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym obszarze jego rozwoju.

Zadania wychowawcze szkoły

Do zadań szkoły względem edukacji wczesnoszkolnej należy:

1) wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń oraz poznawanie polisensoryczne, stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym

Treści zapisane w postaci efektów kształcenia

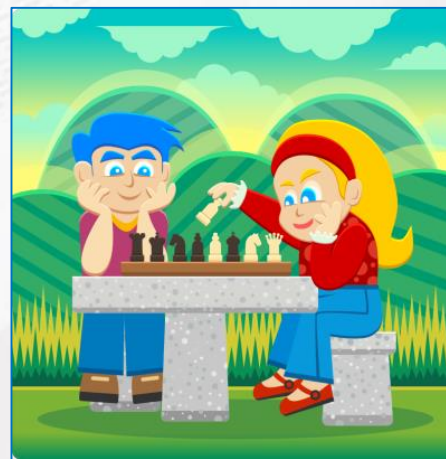
Przedszkole

- w obszarach rozwojowych

Edukacja wczesnoszkolna

- w zakresie poszczególnych edukacji

Treści – efekty kształcenia - przykłady

Przedszkole

W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń:

12) klasyfikuje przedmioty według: wielkości, kształtu, koloru, przeznaczenia, układa przedmioty w grupy, szeregi, rytmy, odtwarza układy przedmiotów i tworzy własne, nadając im znaczenie, rozróżnia podstawowe figury geometryczne (koło, kwadrat, trójkąt, prostokąt);

6) wykonuje własne eksperymenty językowe, nadaje znaczenie czynnościom, nazywa je, tworzy żarty językowe i sytuacyjne, uważnie słucha i nadaje znaczenie swym doświadczeniom;

Edukacja wczesnoszkolna

W zakresie edukacji polonistycznej uczeń:

5) eksperymentuje, przekształca tekst, układa opowiadania twórcze, np. dalsze losy bohatera, komponuje początek i zakończenie tekstu na podstawie ilustracji

W zakresie edukacji matematycznej uczeń:

1) rozpoznaje – w naturalnym otoczeniu (w tym na ścianach figur przestrzennych) i na rysunkach – figury geometryczne: prostokąt, kwadrat, trójkąt, koło; wyodrębnia te figury spośród innych figur; kreśli przy linijce odcinki i łamane;

9) wykorzystuje nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów, działań twórczych i eksploracji świata, dbając o własny rozwój i tworząc indywidualne strategie uczenia się.

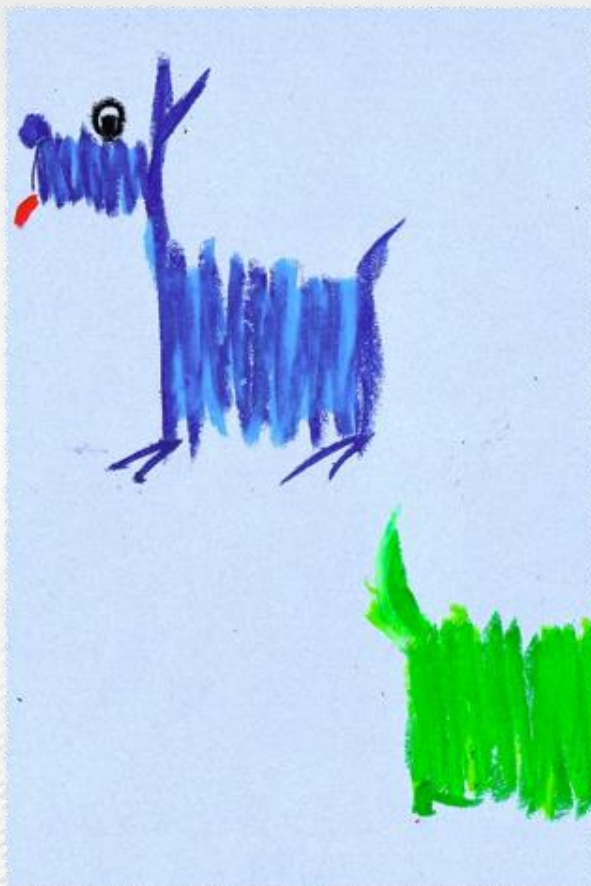
Konstrukcja podstawy - źródła

- Odniesienie konstrukcji zapisów do istoty kształcenia zintegrowanego zapoczątkowanego reformą w 1999 roku;
- Zachowanie formy zapisów jako efektów kształcenia wprowadzonych reformą w 2009 roku;
- Oparcie koncepcji całościowego kształcenia na paradygmatach opracowanych przez prof. Ryszarda Więckowskiego;

Założenia pedagogiczne koncepcja całościowego kształcenia prof. Ryszarda Więckowskiego

To jedyna istniejąca w Polsce zwarta i opisana koncepcja kształcenia zintegrowanego oparta na odkrytych i zdefiniowanych przez profesora paradygmatach - naturalnych strategiach uczenia się dziecka.

Trzy naturalne strategie uczenia dzieci paradygmaty w edukacji początkowej

Strategia
percepcyjno –
odtwórcza

- Dziecko w tej strategii przyjmuje informacje od nauczyciela, uczy się po śladzie, według wzoru lub podanych instrukcji. Ta strategia charakterystyczna jest dla tradycyjnego uczenia. Najczęściej spotykaną przy tej strategii uczenia formą aktywności uczniów jest: słuchanie, pisanie, odpowiadanie na pytania. Jej ekstremalne formy wymuszają bierność uczniów i ich bezruch. Mimo reform systemu edukacji nadal strategia ta jest dominująca w polskim systemie oświaty. Strategia ta powinna występować podczas zajęć, jednak nie jako strategia wiodąca.

Strategia
percepcyjno –
wyjaśniająca

- Dziecko w tej strategii podejmuje się bardziej złożonych form aktywności. Zadaje pytania nauczycielowi, a nauczyciel przystosowuje wyjaśnianie do możliwości percepcyjnych ucznia. Dzięki wyjaśnieniom nauczyciela dziecko stopniowo staje się samodzielnym odkrywcą wiedzy. Strategia ta jest paradygmatem przejścia od tradycji uczenia w kierunku pedagogiki konstruktywistycznej.

Strategia
percepcyjno –
innowacyjna

- Dziecko w tej strategii przyjmuje, przekształca i tworzy nowe informacje. Konstruuje wiedzę indywidualnie, rozbudowując swoje struktury poznawcze. Nauczyciel w tej strategii jest odpowiedzialny za organizację odpowiedniego środowiska uczenia się, a nie za przekazywanie wiedzy. Dziecko przy pomocy tej strategii konstruuje samodzielnie wiedzę.
Strategia ta jest wiodącą strategią kształcenia zintegrowanego.

Założenia pedagogiczne

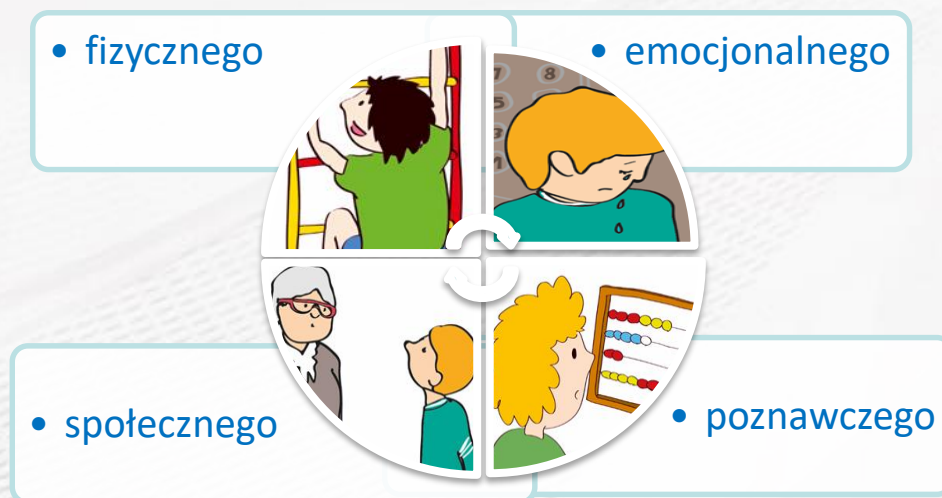
- Podstawowym założeniem koncepcji kształcenia zintegrowanego jest konieczność wieloaspektowej, wielokierunkowej aktywizacji dziecka, potrzeba stałego diagnozowania osiągnięć rozwojowych, wspieranie funkcji stymulujących rozwój.
- Elementem integrującym poszczególne kierunki edukacji jest język w aspekcie semiotycznym. Dziecko ujmując całościowo rzeczywistość, odczuwa potrzebę wyrażania swoich doznań i przeżyć za pomocą systemu znaków. Są to znaki języka mówionego, stosunków wielkościowych, geometrycznych, ilościowych, technik plastycznych, ekspresji ruchowej, muzycznej... itd.
- Integracja ma charakter czynnościowy, treściowo – organizacyjny, metodyczny. Nauczyciel tak organizuje sytuacje edukacyjne, aby uczniowie podejmowali się różnorodnych czynności rozwijających ich aktywność percepcyjno – innowacyjną.

Założenia pedagogiczne

- Aspekt treściowy integracji obejmuje proces kształcenia języka dziecka w wymiarze semiotycznym. Nauczyciel wzbogaca język ucznia, biorąc pod uwagę jego zainteresowania i fizjologiczny stopień zmęczenia, różnicując formy aktywności i w tych warunkach tworzy scalony obraz świata.
- Aspekt organizacyjny integracji dotyczy przemennego stosowania różnorodnych wielokierunkowych form aktywności dzieci. Wielokierunkowość form aktywności zapewnia stopniowe i naturalne uczenie się kolejno czynności prostych, a później złożonych.
- Proces uczenia oparty jest na różnych formach aktywności uczniów **(integracja czynnościowa)**.
- Oddziałuje na wszystkie sfery osobowości uczniów **(integracja psychiczna)**.
- Zakłada integrowanie różnych strategii oraz metod uczenia się **(integracja metodyczna)**.
- Wynikiem wielokierunkowej aktywności dzieci staje się wiedza o charakterze zintegrowanym **(integracja treściowa)**.

Cele rozwoju w wychowaniu przedszkolnym i edukacji wczesnoszkolnej

zostały opisane w odniesieniu do czterech obszarów rozwojowych dziecka:

Zgodnie z naukową myślą prof. R. Więckowskiego, że edukacja ma być nastawiona na rozwój dziecka, a nie rozwój przystosowany do edukacji.

Integralny rozwój każdego dziecka

Przykłady

Podstawa wychowania przedszkolnego, edukacji wczesnoszkolnej

Zapewnienie prawidłowej organizacji warunków sprzyjających nabywaniu przez dzieci doświadczeń, które umożliwią im ciągłość procesów adaptacji oraz pomoc dzieciom rozwijającym się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony.

Kontekst filozoficzny

„Kim jest człowiek?”

Kontekst
filozoficzny

to szukanie
odpowiedzi na
pytanie: „Kim
jest człowiek?”

Nauka
o człowieku
to
antropologia.

Człowiek to byt relacyjny, wolny i rozumny. Każda osoba ludzka obdarzona jest niezbywalną godnością, gdyż jest kimś wyjątkowym i неповtarzalnym. Odkrywa swą wartość w byciu z innymi ludźmi, współtworząc wspólnoty i społeczności. Będąc istotą twórczą, człowiek posiada duchowe pragnienie dążenia do dobra, prawdy i piękna, by w ten sposób rozwijać swą potencjalność i stawać się coraz lepszym. Wiara, nadzieja i miłość stanowią podstawę sensu i celu ludzkiego życia, niezależnie od tego, czy mają one zakorzenienie w wyznawanej religii.

prof. Krzysztof Leśniewski (KUL)

Ujęcie w podstawie programowej tak rozumianej antropologii:

integralna koncepcja
ucznia – osoby –
dziecka

poznawanie –
odkrywanie prawdy
o sobie i świecie
z jednoczesnym
doświadczeniem
wartości:
szacunku,
godności,
dobra,
prawdy
i piękna

pojęcia:
osoba ludzka,
godność osobowa,
integralny/całościowy
rozwój,
szacunek,
wspólnota
(rodzina, grupa
szkolna, naród)

ODBIORCY DOKUMENTU

- autorzy programów nauczania;
- autorzy podręczników szkolnych i materiałów ćwiczeniowych;
- recenzenci podręczników i programów nauczania;
- autorzy szkolnych programów wychowawczych;
- autorzy projektów i programów edukacyjnych wspierających ofertę programową szkół i przedszkoli;
- dyrektorzy szkół i przedszkoli;
- nauczyciele, wychowawcy;
- pedagodzy, psychologowie, logopedzi lub inni specjaliści pracujący na rzecz wsparcia rozwoju dzieci;
- studenci przygotowujący się do pracy w przedszkolu, szkole podstawowej;
- rady pedagogiczne, rady rodziców, rady szkół;
- pracownicy nadzoru pedagogicznego i organu prowadzącego

Kierunek zmian w podstawie programowej

- **DZIECKO**, podmiot edukacji – osoba postrzegana holistycznie,
- **ROZWÓJ** – integralny, we wszystkich sferach (obszarach)
- **SZKOŁA** – naturalne środowisko uczenia się ucznia - osoby, obszar zintegrowany „z resztą świata”

Ewolucyjne zmiany w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od dziecka
wyposażanego
w umiejętności

do edukacji nastawionej na rozwój
dziecka (a nie dziecko dostosowane
do edukacji)

Ewolucyjne zmiany w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

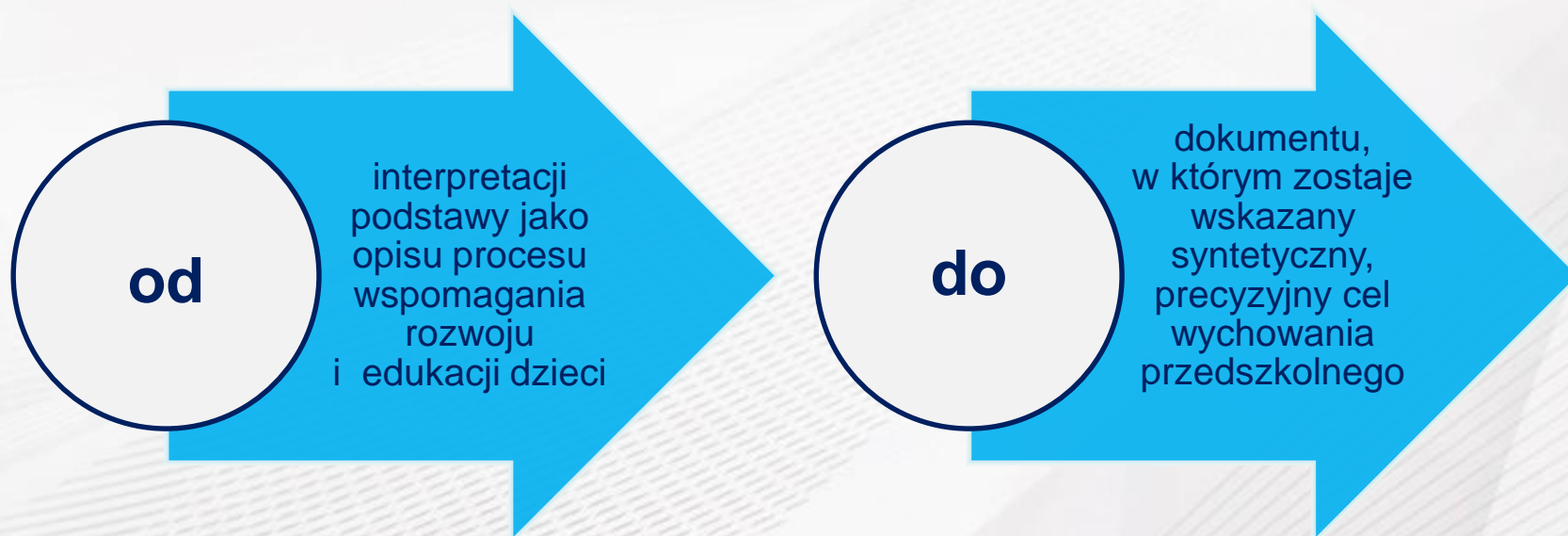
od

zestawu celów kształcenia i wynikających z nich ogólnych zadań szkoły (na każdy etap edukacyjny) oraz wykazu wiadomości i umiejętności ucznia kończącego klasę III szkoły podstawowej w odniesieniu do poszczególnych edukacji odpowiadających przedmiotom szkolnym

do

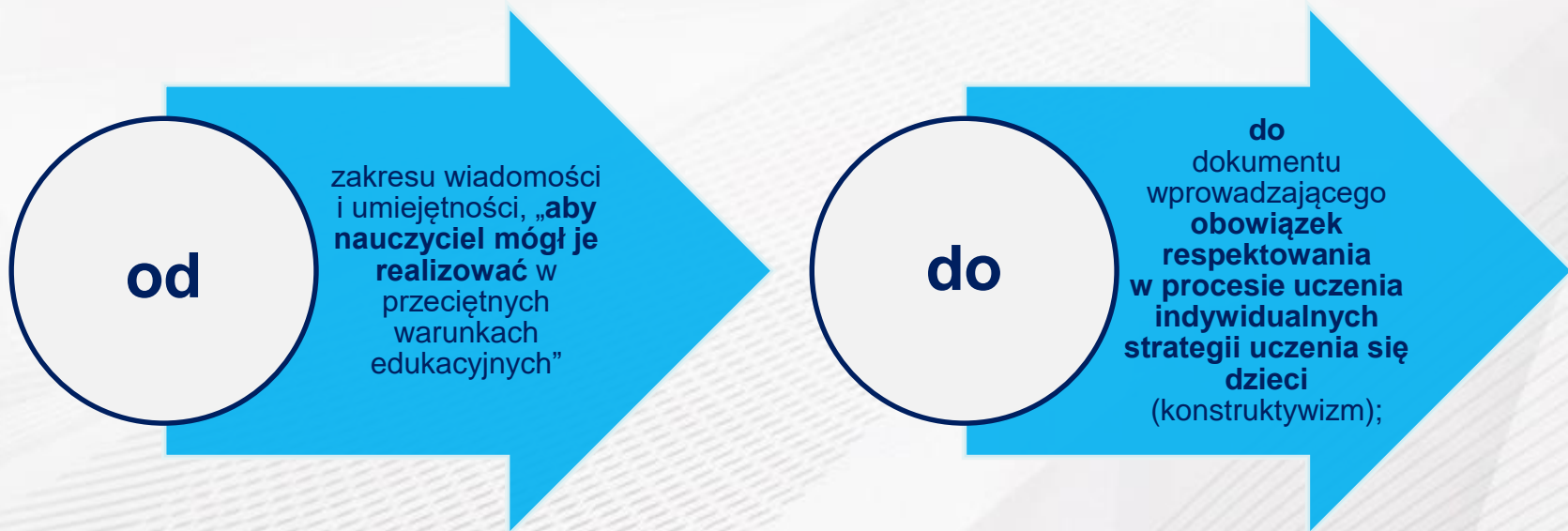
uwzględnienia opisu celów rozwojowych, opisu efektów uczenia się w **konwencji edukacji**, z uwzględnieniem zintegrowanego charakteru kształcenia; z zastosowaniem zasady, iż w edukacji wczesnoszkolnej wszystkie zdobywane umiejętności są jednakowo ważne

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej wychowania przedszkolnego

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

Ewolucyjne zmiany w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od

wychowania rozumianego
jako przygotowanie
dziecka do życia w
zgodzie z samym sobą,
ludźmi
i przyrodą

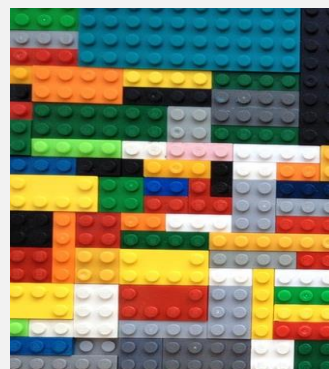
do

wartości jako podstawy
zadań wychowawczych;
wychowania w koncepcji
antropologicznej

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

od
zajęć komputerowych

do
edukacji informatycznej

Ewolucyjne zmiany w podstawie programowej edukacji wczesnoszkolnej

od
braku zestawu
lektur

do
propozycji lektur
do wspólnego
i indywidualnego
czytania, która
uwzględnia wciąż
aktualny kanon literatury
dziecięcej uzupełniony
współczesną,
wartościową literaturą

Ewolucyjne zmiany w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

od

...czasu wyznaczonego na realizację zadań potrzebnych aby osiągnąć umiejętności objęte podstawą;

... „Edukacja w klasach I–III szkoły podstawowej jest realizowana w formie kształcenia zintegrowanego.”

do

...wspierania rozwoju dziecka w każdym momencie jego pobytu w przedszkolu;

... „Edukacja w klasach I–III realizowana jest w postaci kształcenia zintegrowanego. Kształcenie zintegrowane obejmuje: integrację czynnościową, metodyczną, organizacyjną i treściową.”

Ewolucyjne zmiany w podstawie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej

Modyfikacja

- uporządkowanie i poszerzenie zagadnień z szeroko rozumianej edukacji środowiskowej (w tym elementy przedsiębiorczości, środowiska historycznego, geograficznego);
- uporządkowanie i poszerzenie zagadnień związanych z rozwojem emocjonalno- społecznym dziecka;

Poszerzenie

- wprowadzenie nowego instrumentu - flażolet (flecik polski), który otrzymał stosowną rekomendację na podstawie opinii profesorów Uniwersytetu Fryderyka Chopina; flecik polski był uprzednio tematem dwóch interpelacji poselskich w 2010 i 2011 roku;

WARTO ZAPAMIĘTAĆ

Podstawa programowa spełnia określone funkcje:

- 1) wyznacza szkole zadania – **szkoła i nauczyciele je realizują;**
- 2) wskazuje cele do osiągnięcia przez dziecko – **uczeń je osiąga;**
- 3) wskazuje cele osiąganane przez dziecko – **nauczyciel lub autor programu czy podręcznika opracowuje sposoby osiągnięcia celów przez dziecko.**